

Gdańsk, dnia 3 lutego 2024 r.

Dr hab. Krzysztof Woźniewski
Profesor Uniwersytetu Gdańskiego
Katedra Prawa Karnego Procesowego
i Kryminalistyki

RECENZJA
rozprawy doktorskiej mgr Marcina Burdzika
pt. *Osoba z zaburzeniami psychicznymi w polskim procesie karnym*

I. Przedłożona do recenzji praca doktorska pana mgra zatytułowana Marcina Burdzika zatytułowana *Osoba z zaburzeniami psychicznymi w polskim procesie karnym* przygotowana pod kierunkiem naukowym Pana profesora Jarosława Zagrodnika poświęcona została jednemu z kluczowych problemów prawa karnego procesowego związanego z uczestnikami procesu karnego jako podstawowej kategorii z zakresu tzw. statyki procesu karnego, tj. sytuacji prawnej uczestnika procesu z zaburzeniami psychicznymi, a ściślej wpływu tychże zaburzeń na pozycję procesową uczestnika postępowania karnego.

Wysoko należy ocenić wybór tematu recenzowanego opracowania albowiem od ostatniego wydania fundamentalnego dla tej tematyki pracy autorstwa M. Cieślaka, K. Spetta, A. Szymusika i W. Woltera *Psychiatria w procesie karnym*, Warszawa 1991, wydanie III, zmienione i rozszerzone minęło ponad 30 lat. W tym okresie wprowadzie pojawiło się kilka znaczących opracowań: E. Gruza, *Psychologia sądowa dla prawników*, Warszawa 2021 (wyd.4; w pracy niewykorzystana), Ładoś S., *Pozycja prawna oskarżonego z zaburzeniami psychicznymi*, Warszawa 2013, A. Lipczyński, *Psychologia sądowa*, Warszawa 2007 (w pracy niewykorzystana), J. Przybysz, *Psychiatria sądowa: opiniowanie w procesie karnym*, Toruń 2003 (niewykorzystana), P. Gałęcki, K. Eichstaedt, *Psychiatria sądowa*, Warszawa 2022 i wiele innych opracowań o charakterze czy to podręcznikowym, monograficznym, metodycznym czy przyczynkowym.

Niemniej jednak monografii poświęconej w tak szerokim zakresie osobom fizycznym uwikłanym w tej czy innej funkcji procesowej z zaburzeniami fikcyjnymi ujmowanymi wielopłaszczyznowo prezentowanymi *in tempore procedendi* niezależnie od ich etiologii w piśmiennictwie karnoprosesowym zbyt wiele nie znajdziemy.

II. Opracowanie składa się ze Wstępu, 9-ciu rozdziałów oraz Podsumowania licząc 522 strony tekstu bez Piśmiennictwa, Orzecznictwa, Spisu treści i Wykazu skrótów. Konstrukcja pracy przyjęta przez Autora z punktu widzenia celu pracy, którym jest określenie wpływu zaburzeń psychicznych na pozycję procesową uczestnika postępowania karnego [s. 11] wydaje się uzasadniona. Dwa pierwsze rozdziały to swoista prolegomena do terminologii, symptomatologii i klasyfikacji zaburzeń psychicznych, poniekąd konieczny w takiej pracy wkład za kresu psychologii czy psychiatrii. Rozdziały od IV do IX to szczegółowe analizy prawnopsychologiczne: a) pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego i prywatnego (rozdział IV: *Osoba z zaburzeniami psychicznymi jako strona czynna*), b) oskarżonego, podejrzanego i osoby faktycznie podejrzanego (Rozdział V: *Osoba z zaburzeniami psychicznymi jako bierna strona procesowa*), c) podmiotu zobowiązanego i właściciela przedsiębiorstwa zagrożonego przypadkiem (Rozdział VI: *Osoba z zaburzeniami psychicznymi jako quasi-strona*), d) świadka, biegłego, specjalisty (Rozdział VII: *Osoba z zaburzeniami psychicznymi jako osobowe źródło dowodowe*), f) obrońcy, pełnomocnika, przedstawiciela ustawowego (Rozdział VIII: *Zaburzenia psychiczne występujące u przedstawicieli procesowych stron*), g) sędziów i marginalnie osób w ramach organów ścigania (Rozdział IX: *Zaburzenia psychiczne występujące u osób wchodzących w skład organów procesowych*). Natomiast Rozdział III stanowi omówienie konstytucyjnych i międzynarodowych standardy ochrony praw osób z zaburzeniami psychicznymi w toku postępowania karnego.

Po lekturze całego opracowania nasuwa się wszakże pewna wątpliwość odnośnie przyjętej struktury pracy, która już sama w sobie zawiera duże ryzyko powtórzeń poruszanych problemów, które Autor stara się minimalizować przez otwarte odesłania do odpowiednich wcześniejszych partii opracowania, co rzeczywiście minimalizuje ryzyko powtórzeń ale nie czyni sprawniejszym lektury i procesu zapoznawania się z tekstem czytelnika. Zdolność procesowa, zdolność do czynności procesowych, faktyczna zdolność do dokonywania czynności procesowych – to praktycznie zagadnienia właściwe dla wszystkich uczestników procesu. Dalej, zagadnienie niepoczytalności właściwe stronie biernej, problem wiarygodności osobowych dowodu, czy problem wyłączenia osób w ramach organów

procesowych czy biegłego. Być może podział pracy nie według omówienia poszczególnych podmiotów, ale według powyższych zagadnień, osadzonych w kontekście zaburzeń psychicznych podmiotów, których te problemy dotyczą byłby pożyteczniejszy niewątpliwie dla czytelników będących prawnikami szukającymi właśnie wiedzy na temat tego czy innego upoważnienia do występowania i działania poszczególnych figur procesowych. Natomiast, dla nie-prawników wydaje się, że taka struktura prezentacji problematyki strony podmiotowej czynności procesowych w kontekście zaburzeń psychicznych jest bardziej optymalna. Autor – zdecydował się na drugą opcję, do czego oczywiście ma pełne prawo.

III. W opracowaniu Autor przyjął jako hipotezę badawczą twierdzenie zgodnie z którym pierwsze zaburzenia psychiczne wpływają negatywnie na pozycję karnoprosową *sensu largo*, uczestnika postępowania karnego oraz po drugie - istniejące w tej materii mechanizmy gwarancyjne mają charakter niedostateczny, gdyż nie pozwalają na pełne zniwelowanie negatywnych następstw tych zaburzeń w płaszczyźnie procesowej oraz 5 tez cząstkowych [s. 14-15]. Zidentyfikowanie przez Doktoranta problemów badawczych poddanych następnie rzetelnej weryfikacji nie tylko w sferze normatywnej ale także z adekwatnym – z punktu widzenia potrzeb czytelnika-prawnika, wykorzystaniem nauk medycznych z zakresu psychiatrii, neuropsychiatrii i psychologii należy uznać za prawidłowe. W pracy swej Autor korzystał przede wszystkim z metody dogmatycznej, językowo-logicznej w odniesieniu do normatywnego materiału badawczego. Namiastkę metody komparatystycznej można znaleźć w rozdziale III w części dotyczącej analiz instrumentów międzynarodowych Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, Karty Praw Podstawowych UE, Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (KZT), aczkolwiek kilka uwag chociażby tylko ilustracyjnie o rozwiązaniach obowiązujących w wybranych krajach europejskich bardzo wzbogaciłyby pracę.

Natomiast Autor trafnie przyjął bezzasadność dokonywania analizy kazuistycznej obejmującej różnego rodzaju cechy osobnicze (poziom inteligencji, wykształcenie, indywidualna zdolność do abstrahowania, zdolność adaptacji do zmieniających się warunków otoczenia czy zdolność do rozwią-

zywania złożonych problemów, zdolność do skutecznej realizacji przysługujących jednostce uprawnień, a tym samym zdolność do egzekwowania swojego interesu prawnego w toku procesu) z uwagi na ich mnogość a przy tym zmienność. A w konsekwencji odrzucenia powyższej metody odwołał się trafnie analizy w ujęciu modelowym przyjmując założenie, założenia, iż przedmiotowym wzorcem kontroli są poszczególne objawy zaburzeń psychicznych przy uwzględnieniu, że ich funkcje indywidualne i społeczne, jako zależne od nasilenia objawów prezentowanych *in tempore procedendi*, mogą być bardziej lub mniej wyrażone *ad casum* [s. 19].

Kończąc powyższe uwagi o charakterze ogólnym należy podkreślić, że sposób ujęcia poszczególnych zagadnień wskazuje na olbrzymie wręcz zainteresowanie Autora podjętą w dysertacji problematyką, solidne opanowanie tzw. prawniczego warsztatu naukowego, kompetencję w zakresie gromadzenia i wykorzystywania w prowadzonych wywodach literatury zarówno z zakresu nauk penalnych jak i właściwych dla tematu nauk psychologicznych czy psychiatrycznych. Pozytywną uwagę zwraca również wysoka kultura debaty naukowej zwłaszcza w fragmentach stanowiących polemikę z autorami prezentującymi odmienne prawne zapatrywania od Autora.

Tu i ówdzie wprawdzie wkradły się literówki czy zapożyczenia typu „dystynkcja” użyte synonimicznie do różnicy w sposób jak się wydaje niekonieczny ale oczywiście nie ma to znaczenia dla oceny całej rozprawy, która jest napisana poprawnie a sposób formułowania wypowiedzi i logiczność wypowiedzi nie budzą najmniejszych wątpliwości.

IV. Uwagi szczegółowe.

1. Merytoryczną część swojego opracowania Doktorant zaczyna dwoma rozdziałami o charakterze porządkującym z jednej strony terminologię związaną z psychologicznym i psychiatrycznym aspektem opracowania tj. precyzyjne określenie „zaburzenia psychicznego” w ujęciach medycznym i prawnym oraz relacji tego pojęcia do pojęć „choroby psychicznej, niepełnosprawności oraz zakłócenia czynności psychicznych – z – co należy pozytywnie odnotować – uwzględnieniem różnic w obszarze języka prawnego, prawniczego i medycznego (Rozdział I). Następnie w Rozdziale II Autor omówił istotne objawy psychopatologiczne oraz kategorie zaburzeń psychicznych w świetle symptomatologii i klasyfikacji zaburzeń psychicznych. W tej poniekąd pierwszej części pracy Autor uzmysławia jak nader często w prawie karnym procesowym ustawodawca odwołuje się różnego rodzaju pojęć z

UNIWERSYTET GDAŃSKI

zakresu psychologii np. stanów psychicznych „choroby psychicznej” (art. 22 § 1 k.p.k.), „stanu zdrowia psychicznego” (stanu psychicznego) oskarżonego (art. 79 § 1 pkt 4 i § 4, art. 202 i 203 k.p.k.), małoletniego pokrzywdzonego (art. 185a § 4 k.p.k.), małoletniego świadka (art. 185b § 2 k.p.k.) oraz świadka (art. 192 § 2 k.p.k.), stanu rozwoju umysłowego (art. 192 § 2 k.p.k.) czy zaburzeń osobowości (art. 354a § 1 pkt 2 k.p.k.). Analizowane są też pojęcia z kodeksu karnego czy ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Autor stwierdza, że brak kompletnej definicji legalnej choroby psychicznej w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego, jest stanem dalece niepożądanym z punktu widzenia gwarancyjnego [s. 26]. Ciekawe są uwagi na temat zaburzeń psychicznych a niepoczytalności, zasadności funkcjonowania domniemania poczytalności, różnego rodzaju urojeń, zaburzenia aktywności ruchowej, zaburzeń świadomości etc. w kontekście karnoprosesowym. Jak już wyżej wspomniano powyższe rozdziały stanowią absolutnie konieczny komponent wiedzy z zakresu nauk medycznych w kontekście potrzeb naukowych recenzowanego opracowania.

2. Rozdział III stanowi zgrabną próbę identyfikacji i analizy standardów konstytucyjnych i prawno-międzynarodowych mogących stanowić źródło gwarancji procesowych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, biorących udział w postępowaniu karnym. Doktorant z tej perspektywy przedstawił konstytucyjne prawo do sądu, prawo do obrony, zasada domniemania niewinności z materialnym ciężarem dowodu po stronie oskarżyciela, zakaz tortur, zasadę równości w kontekście dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi, ekstradycji i ENA w odniesieniu do osób z zaburzeniami psychicznymi z propozycja Autora o wykluczenie ekstradycji w przypadku złego stanu zdrowia psychicznego [s.117]. W trzeciej, prawnomiędzynarodowej części tego rozdziału Autor słusznie omówił łącznie problem pozycji procesowej osób z zaburzeniami psychicznymi w kontekście standardów EKPCz, KPP i MPPOiP. Doktorant po przanalizowaniu prawa do rzetelnej procedury sądowej (ang. *right to fair trial*) wraz z jego komponentami prawo do sprawiedliwego i publicznego (jawnego) rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą (art. 6 ust. 1 EKPC; art. 47 zd. 2 KPP, art. 14 ust. 1 zd. 2 MPPOiP), zasadą domniemania niewinności (art. 6 ust. 2 EKPC, art. 48 ust. 1 KPP, art. 14 ust. 2 MPPOiP) oraz szczegółowymi uprawnieniami oskarżonego wynikającymi z powyższych aktów [s. 121-122] konstatuje trafnie, że te dwa akty nie uwzględniają

one specyfiki oskarżonych z zaburzeniami psychicznymi. Zwraca też uwagę, że w zasadzie standard na poziomie krajowym w postaci obowiązku wyznaczenia obrońcy z urzędu osobie, która z uwagi na zaburzenia psychiczne nie może bronić się samodzielnie a nie posiada obrońcy z wyboru, nie znajduje oparcia w tychże aktach. Podobnie rzecz ma się w odniesieniu do reprezentacji procesowej pokrzywdzonego z zaburzeniami. Autor przedstawił też Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z punktu widzenia procedury karnej z jej art. 13 zobowiązującym do zapewnienia osobom niepełnosprawnym skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, na równych zasadach z innymi obywatelami, poprzez zapewnienie dostosowań proceduralnych i właściwych dla wieku [s. 129] i opatrzył krytycznym komentarzem, iż *de lege lata*, niewiele jest rozwiązań, które w polskiej procedurze karnej konkretyzowałyby owe założenia. Ba, zdaniem Autora przyjęty obecnie sposób reprezentacji ubezwłasnowolnionych pokrzywdzonych (art. 51 §2 k.p.k.), zrównujący pozycję procesową osób ubezwłasnowolnionych całkowicie i częściowo stanowi raczej antytezę założeń wynikających z art. 13 KPON, aniżeli ich egzemplifikację. Słuszne jest też spostrzeżenie, że ubezwłasnowolnienie oskarżonego nie pozbawia go zdolności do czynności procesowych w przeciwieństwie do ubezwłasnowolnienia pokrzywdzonego. Doktorant również zwraca uwagę na fakt braku ratyfikacji przez Polskę Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych i tym samym brak możliwości przedłożenia Komitetowi do spraw osób niepełnosprawnych skargi na niewykonanie przez państwo postanowień KPON przez osobę niepełnosprawną.

3. Rozdział IV dostarcza czytelnikowi dużą dawkę solidnej analizy układów procesowych z stronami czynnymi jako ich podmiotowymi elementami. Autor trafnie odwołuje się do materialnego charakteru definicji pokrzywdzonego w procesie karnym wypracowanym w polskiej nauce procesu karnego już kilkadziesiąt lat temu (m.inn. M. Cieślak). Centralnych pojęć dla strony podmiotowej czynności procesowych takich jak zdolność procesowa, zdolność do czynności procesowych, legitymacja procesowa czy faktyczna zdolność do dokonywania czynności procesowych używa w znaczeniach powszechnie przyjętych w piśmiennictwie karnoprosesowym. To co natomiast stanowi olbrzymią wartość dodaną recenzowanego opracowania to rzetelna analiza pozycji procesowej osób pokrzywdzonych dotkniętych zaburzeniami psychicznymi właśnie w kontekście powyższych zdolności, przy czym rozróżniani są pokrzywdzeni małoletni, pokrzywdzeni ubezwłasnowolnieni, pokrzywdzeni tzw. „nieporadni” a

UNIWERSYTET GDAŃSKI

także osoby kuratora pokrzywdzonego niepełnosprawnego, reprezentacji nieporadnego pokrzywdzonego. Zbadany został również wpływ zaburzeń psychicznych pokrzywdzonych występujących w roli oskarżycieli posiłkowych czy prywatnych z interesującymi uwagami odnośnie oskarżyciela posiłkowego nieporadnego czy ubezwłasnowolnionego bez zdolności do czynności procesowych (s. 238 i n.), brak rozróżnienia w statusie procesowym między ubezwłasnowolnionymi częściowo lub całkowicie [s. 240]. Poruszony został problem tzw. opiekuna faktycznego na tle orzeczenia SN III KK 52/13 ocenionego krytycznie przez Autora stojącego na stanowisku dopuszczalności wykonywania samodzielnie uprawnień oskarżycielskich za pośrednictwem pełnomocnika lub tzw. opiekuna faktycznego [s. 245]. z postulatem *de lege ferenda* odnośnie stosowania art. 51 k.p.k. także w postępowaniu jurysdykcyjnym. Równie interesująca jest analiza pozycji oskarżyciela prywatnego z zaburzeniami psychicznymi, którego to ten fakt nie ogranicza w zdolności procesowej. W tym miejscu ciekawe są rozważania odnośnie oskarżyciela prywatnego wzajemnego z zaburzeniami skutkującego prawem do obrońcy z urzędu [s. 256].

4. Kolejny Rozdział V – to strony bierne (bez skazanego). W tym rozdziale – o analogicznej konstrukcji jak poprzedni a praktycznie jak i następne co już było zaznaczone w recenzji – Autor słusznie podnosi tezę, że w przypadku podejrzanego (oskarżonego) zdolność do rozumienia znaczenia czynu nie oznacza zdolności rozumienia sensu czynności procesowych. Na marginesie, odnośnie tematu rozumienia sensu czynności procesowych (i nie tylko) warto odesłać do pracy B. Janusz-Pohl, *Formalizacja i konwencjonalizacja jako instrumenty analizy czynności karnoprosesowych w prawie polskim*, Poznań 2017. Wszystkie szczegółowe problemy poruszone przez Autora odnośnie niepoczytalności są rzetelnie omówione, z dużym znawstwem psychologicznego aspektu tego stanu z jego jakże istotnymi implikacjami dla odpowiedzialności karnej. Interesująca jest propozycja interpretacyjna iż przez „inne okoliczności utrudniających obronę” w rozumieniu art. 79 §2 k.p.k. można też ujmować zniesienie poczytalności, w stopniu mniejszym niż znaczny [s. 280]. Z kolei omawiając wpływ zaburzeń psychicznych na zdolność procesową stwierdza Autor, że co do zasady nie mają znaczenia dla oceny zdolności procesowej czy zdolności do czynności procesowych i porusza ciekawy problem relacji oskarżonego reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego czy opiekuna [s. 286] oraz problem sprzecznych wniosków procesowych ubezwłasnowolnionego oskarżonego i jego opiekuna z

proponowanym przez Autora słusznym rozwiązaniem w kierunku uwzględnienia korzystniejszego dla oskarżonego. Spośród wielu problemów szczegółowych w tym rozdziale ciekawe są rozważania dotyczące dopuszczalności składania wyjaśnień na piśmie w postępowaniu sądowym przez oskarżonego niezdolnego do ich werbalizacji z uwagi na zaburzenia psychiczne. Autor nie stroni od punktowania słabości polskiej regulacji w omawianym kontekście proponując wiele wniosków *de lege ferenda*, które nota bene zgrabnie zebrał w Podsumowaniu pracy. Tytułem przykładu można wskazać zastępcze spełnienie obowiązku informacyjnego z art. 75 § 1 k.p.k. przez pełnomocników procesowych, uwzględnienia w fikcji doręczenia z art. 139 k.p.k. jej wyłączenia w przypadku leczenia w zamkniętym zakładzie leczniczym, kwestie związane z zatrzymaniem czy doprowadzeniem na dokonanie czynności w przypadku informacji o zaburzeniach psychicznych, rozszerzenie zakresu stosowania art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., generalnie zwiększenie stopnia udziału biegłych psychiatrów przy ocenie psychiki oskarżonego w różnych układach procesowych, postulat obowiązkowego udziału obrońcy podczas pierwszego przesłuchania podejrzanego w postępowaniu przygotowawczym i wiele innych. Niektóre z propozycji mogą wydawać się bardzo dyskusyjne niemniej jednak świadczą o głębokiej znajomości problematyki psychologicznej w procesie karnym. Na osobną uwagę zasługują rozważania związane z osobą faktycznie podejrzaną w postępowaniu przygotowawczym, którego pozycja nawet w przypadku osoby nie zaburzonej nie jest zbyt klarowna, to w przypadku osoby z zaburzeniami psychicznymi komplikuje się jeszcze bardziej a Autor wskazuje możliwe rozwiązania tego problemu.

5. O ile w piśmiennictwie choćby tylko przyczynkowo można znaleźć wypowiedzi o psychologicznych aspektach uczestników procesu karnego, siła rzeczy najwięcej o podejrzanym czy oskarżonym to analiza podmiotów, o których mowa w przepisach art. 91a i 91b k.p.k. z zaburzeniami psychicznymi i wpływem na ich pozycję procesową to rozważania Autora w tym temacie stanowią rzeczywiste wzbogacenie wiedzy w tym zakresie.

6. Rozdział VII odnoszący się do świadków i biegłych z zaburzeniami psychicznymi to interesujące uporządkowanie wiedzy w tym zakresie w kontekście ich wiarygodności gdy mówimy o świadkach czy też profesjonalnej rzetelności w odniesieniu do biegłych. Omówiona została pozycja procesowa świadka ubezwłasnowolnionego, wysunięta propozycja zmiany art. 192 § 2 k.p.k. w kierunku obligatoryjności przesłuchania świadka z udziałem biegłego. Również biegły z zaburzeniami psychicznymi

został poddany analizie pod kątem możliwości jego wyłączenia z tego powodu. Znalazł się również postulat zbyt jednak chyba daleko idący *de lege ferenda*, aby wyposażyć prezesa sądu okręgowego w ekstraordynaryjne uprawnienie do skierowania kandydata na biegłego na badanie psychiatryczne lub psychologiczne. Natomiast słusznie Autor podziela pogląd doktryny, że opinia wydana przez biegłego z zaburzeniami psychicznymi, który z ich powodu został wyłączony od udziału w sprawie na podstawie art.196 §3 k.p.k., pozostaje dowodem w sprawie.

7. Kolejny rozdział VIII dotyczy przedstawicieli procesowych stron. Doktorant słusznie podaje za M. Cieślakiem, że stan psychiczny nie rzutuje na ich uprawnienia w procesie. Niemniej jednak interesujące są uwagi dotyczące wyłączenia obrońcy z zaburzeniami psychicznymi od dalszego udziału w sprawie, które Autor poczynił z rozróżnieniem w zależności od sposobu nawiązania stosunku obrończego oraz z uwzględnieniem tego czy obrona ma charakter obligatoryjny czy fakultatywny [s. 462 i n.]. Wypada się zgodzić z konkluzją Doktoranta, iż zaburzenia psychiczne występujące u obrońcy *in tempore processus*, prowadzące do ww. działań (zaniechań) są irrelewantne dla interesu procesowego oskarżonego [s. 468]. Natomiast odmiennie kształtuje się sytuacja w przypadku pełnomocnika z zaburzeniami psychicznymi strony czynnej, która w takim wypadku znajduje się w gorszej sytuacji.

8. Ostatni merytoryczny rozdział IX traktuje o niezwykle złożonym problemie, jakim jest udział funkcjonowania w ramach organów procesowych a zwłaszcza organów sądowych. Autor bezwzględnie ma rację twierdząc, że kwestia zaburzeń psychicznych osób wchodzących w skład organów procesowych ma istotne znaczenia z perspektywy rzetelnego procesu. Kwestia została przedstawiona zarówno od strony podstaw wyłączenia sędziego, kiedy to zaburzenia psychiczne, jak słusznie wskazuje Autor, nie stanowią okoliczności wyłączających sędziego od dalszego udziału w sprawie z mocy samego prawa (art. 40 §1 k.p.k.), a ewentualne zaburzenia mogą być natomiast rozpatrywane jako okoliczności wywołujące uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego, w rozumieniu art. 41 §1 k.p.k., jak i bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 §1 pkt 1 k.p.k. kiedy to zaburzenia psychiczne nie mogą stanowić zarzutu, wydania orzeczenia przez osobę niezdolną do orzekania, w rozumieniu tegoż przepisu aczkolwiek, jak podnosi Autor – „mogą implikować stany wymienione w art. 438 k.p.k.” z czym należy się zgodzić.

Pracę kończy Podsumowanie, które w sposób bardzo rzeczowy i precyzyjny przedstawia wyniki szczegółowych analiz przeprowadzonych w kolejnych rozdziałach. Wywód został przeprowadzony zgodnie z przyjętymi na początku założeniami wręcz z żelazną konsekwencją z adekwatnym wykorzystaniem materiału badawczego zarówno normatywnego z zakresu prawa karnego procesowego i materialnego oraz z zakresu psychologii i psychiatrii. Wyniki pracy zatem potwierdzają hipotezę badawczą postawioną przez Autora, iż zaburzenia psychiczne wpływają negatywnie na pozycję karnoprosesową *sensu largo*, uczestnika postępowania karnego, natomiast o ile Autorowi niewątpliwie udało się opisać dość dokładnie obowiązujące *de lege lata* mechanizmy gwarancyjne odnośnie ich zakresu to stwierdzenie o ich niedostateczności nie zawsze przekonuje. Natomiast Autor nie tylko wskazuje słabości w tym zakresie ale również konsekwentnie wysuwa wiele propozycji *de lege ferenda*, nad którymi niewątpliwie warto się pochylić.

V. Ocena końcowa.

Zgodnie z art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2023 r., poz. 742) prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej a jej przedmiotem jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego [...]. Biorąc pod uwagę powyższe kryteria stwierdzam, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska autorstwa pana mgra Marcina Burdzika spełnia wymagania określone w przywołanym wyżej art. 187 ust. 1 i 2 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce.

K. Woroniaszki